

*Т. Ю. Гавенко,
студентка V курсу 9 групи
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Зі збільшенням відбутого строку позбавлення волі переживання втрати свободи засудженими і звикання до умов позбавлення волі змінюються. Так, із плином часу частка осіб, що гостро відчували втрату свободи, зменшувалася, але до певного моменту. За статистику, після десяти років перебування у виправній колонії відсоток засуджених, котрих турбувала втрата свободи, збільшився і досяг найвищого показника. За іншими даними, із збільшенням відбутого строку покарання зростає і частка засуджених, що звикли до умов місця позбавлення волі, проте після відбуття десяти років позбавлення волі відсоток таких засуджених зменшувався. Зіставляючи факт загострення почуття втрати свободи серед осіб, які відбули понад десять років покарання, і дані вибіркового дослідження про негативні зміни серед засуджених до основних видів виправлення і ресоціалізації, можна стверджувати, що позитивний вплив тривалої ізоляції на трудову діяльність і поведінку засуджених викликає сумніви [5, с. 3–4].

Як показує практика, запровадження довічного позбавлення волі викликало низку серйозних проблем. Рішення про його введення було прийняте без відповідної теоретичної підготовки, належного правового оформлення і створення необхідної для виконання цього покарання матеріальної бази. Майже відразу після введення в 1998 р. мораторію на смертну кару, заміни її на довічне позбавлення волі стало зрозуміло, що для утримання таких засуджених не створені умови. Не обрана чітка стратегія стосовно того, як саме буде виконуватися довічне позбавлення волі. З огляду на це законодавчо на той час були закріплені максимальні заходи безпеки та ізоляції, визначені суворі умови тримання тощо.

Як відомо, на засуджених до довічного позбавлення волі поширюються права і обов'язки засуджених до позбавлення волі відповідно до ст. 151 КВК України, але фактично вони мали право лише на два короткострокових побачення й одержувати протягом року дві посилки (передачі) і дві бандеролі, їм були заборонені тривалі побачення з близькими родичами. В усіх випадках виходу з камер до них застосовувалися наручники, переміщення здійснювалося при обов'язковій присутності кінолога зі службовим собакою. Навіть жінки,

засуджені до довічного позбавлення волі, утримувалися в приміщеннях камерного типу [4, с. 6–7].

Однією із гострих проблем, яка особливо стала турбувати наукових і практичних працівників, є те, що, на відміну від усіх інших видів покарання, довічне позбавлення волі має властиву тільки йому особливість – постійне збільшення кількості засуджених. Так, якщо на початок 2001 р. загальна кількість засуджених становила 730 осіб, то на 1 грудня 2015 р. – 1534 особи, на 1 червня 2016 р. – 1562 особи. Україна займає друге місце в Європі за кількістю засуджених, що відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Щороку українські суди виносять 80–90 вироків щодо застосування цього виду покарання.

Крім того, Україна є єдиною серед колишніх радянських республік, де довічне позбавлення волі застосовується до жінок. Сьогодні в Україні цей вид покарання відбуває лише 24 жінки, їх кількість не збільшується вже протягом тривалого часу. При цьому держава витрачає значні кошти на їх утримування. Із метою створення додаткових гарантій захисту прав жінок при визначенні виду і розміру кримінальної відповідальності необхідно передбачити зміни до частини другої ст. 64 КК України, які покликані виключити можливість призначення такого найсуворішого виду покарання, як довічне позбавлення волі жінкам, які вчинили кримінальні правопорушення.

У науковій літературі неодноразово зверталася увага на доцільність передбачення можливості умовно-дострокового звільнення або заміни невідбутої частини покарання більш м'яким засудженим, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Натомість відсутність у ст. 81 та 82 КК України вказівки на застосування цього виду звільнення до засуджених до довічного позбавлення волі не відповідає меті покарання – виправлення, а це порушує його право на зміну умов відбування покарання залежно від поведінки. Рішення про те, чи становить засуджений до довічного позбавлення волі загрозу для суспільства, має бути максимально обґрунтованим. Тому головним при визначенні доцільності звільнення від довічного позбавлення волі є розробка виваженої, справедливої та гуманної процедури, що дозволить оцінити готовність того чи іншого довічно ув'язненого до виходу на свободу. Проте в будь-якому випадку при цьому повинна враховуватися думка родичів осіб, які стали жертвами вчиненого засудженим злочину [1, с. 8].

Запровадження прогресивної системи та застосування умовно-дострокового звільнення до засуджених до довічного позбавлення волі підтверджується наступними висновками.

1. Очевидно, що довічне позбавлення волі сьогодні відбувається у тих же установах, що й позбавлення волі на певний строк.

2. Покарання у виді довічного позбавлення волі переслідує ті ж цілі, що й покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

3. Характеристика засуджених до довічного позбавлення волі дає змогу зазначити, що цій категорії осіб властиві майже ті ж самі риси, що й переважній більшості злочинців у цілому, а тому видаються передчасними науково необгрунтовані висновки про абсолютну відмінність цих злочинців і їх велику суспільну небезпеку.

4. Соціологічні дослідження показують, що відсоток рецидиву серед таких осіб набагато нижчий за осіб, що були умовно-достроково звільнені від відбування покарання у виді строкового тюремного ув'язнення.

Так, у спільному звіті Генерального інспекторату служби пробації та Генерального інспекторату тюрем Великої Британії 2013 р. указується, що лише 6 % «довічників» знову вчиняють злочини після дострокового звільнення порівняно з 46,9 % звичайних засуджених. Світова практика застосування кримінальних покарань довела, що посилення покарання не впливає на рівень злочинності та в цілому не виконує превентивної функції. Тому з точки зору боротьби зі злочинністю довічне позбавлення волі не є абсолютно ефективною мірою покарання. У зв'язку з цим держава повинна шукати способи соціалізації своїх громадян, які вчиняють злочини, а не обмежуватися виключно їх ізоляцією. Крім того, загальні підходи гуманізації довічного позбавлення волі є позитивними, але такими, що потребують корекції щодо удосконалення прогресивної системи засуджених до довічного позбавлення волі та їх соціалізації [2, с. 14].

Список літератури

1. Мостепанюк Л. О. Місце довічного позбавлення волі в системі кримінальних покарань / Л. О. Мостепанюк // Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства та практики його застосування. – Хмельницький: ХІУП, 2003. – С. 188–191.
2. Дуюнова Т. В. Особливості виконання довічного позбавлення волі стосовно засуджених жінок [Електронний ресурс] / Т. В. Дуюнова // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 280–283. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
3. Дуюнова Т. В. Сучасний стан наукової розробки проблем виконання покарання у виді довічного позбавлення волі [Електронний ресурс] / Т. В. Дуюнова // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 326–330. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2013_2_80
4. Бараш Є. Щодо гуманізації виконання покарання у вигляді довічного позбавлення волі / Є. Бараш // Право України.
- Яковець І. С. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи: монографія / І. С. Яковець, К. А. Автухов, О. В. Таволжанський; ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов; рец.: А. Ф. Крижанівський, С. Я. Лихова. – Миколаїв: Іліон, 2016. – С. 126–162.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батого» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.